

conservative« natur (s. 264). De liberale imperialister ville gå med til statslige justeringer indenfor de eksisterende samfundsrammer, men ikke i samme omfang som de radikale eller endda som mere interventionistisk indstillede Toryer; de var pro-imperialistiske, men kunne som medlemmer af et frihandelsparti ikke forfølge tankerne om Imperiet som en selvforsynende økonomisk helhed med samme konsekvens som konservative protektionister af Joseph Chamberlains type. De så, medgiver forfatteren dem, at hvis det Liberale parti skulle kunne konkurrere med det fremvoksende arbejderparti og de Konservative, måtte det forhindre en for voldsom klassepolarisering af vælgerkorpset. Hertil var udformningen af en positiv imperieideologi et middel, men hverken dette eller en diffus henvisning til effektivitetssøgende pragmatisme var tilstrækkeligt til at den udvikling, de frygtede, kunne standses.

Den kanadiske historiker Nicholas d'Ombrains analyse af det militære administrationsapparat i Storbritannien i årene før 1. verdenskrig er i al væsentlighed en gennemgang af the Committee of Imperial Defence's rolle og funktion i forsvarsplanlægningen. Udgangspunktet er forestillingerne om, at eksistensen af C.I.D. var ansvarlig for den relativt velforberedte planmæssighed, hvormed Storbritanniens militære indtræden i krigen fandt sted, da den politiske beslutning herom var truffet. Navnlig C.I.D.s sekretær fra 1912, den senere kabinetssekretær M. P. A. Hankey, har senere fremhævet C.I.D.s væsentlige rolle i planlægningen. d'Ombraïn modificerer denne opfattelse meget stærkt. Han fremhæver, at C.I.D. i årene fra 1902–1905/06 af sine skabere var tænkt som en komité af politiske og militære ledere, som med tiden kunne udvikle sig til et organ med selvstændigt besluttende udøvende beføjelser indenfor den overordnede militære planlægning. Denne konception holdt kun så længe Admiralitetet var den altdominerende faktor i forsvarsplanlægningen. Efter at der i 1906 blev knyttet militære kontakter med ententepartnern Frankrig, fremførte hæren med større styrke den kontinentale landmilitære strategi. Hær-flådekonflikten kunne ikke løses indenfor C.I.D.s rammer, og fra 1909 måtte komitéen opgive at fungere som planlægningsorgan. Hærens opfattelse blev dominerende, uden dog at Admiralitetet opgav den maritime amfibiestrategi. For at skabe en videre eksistensberettigelse for komitéen drejede Hankey dens virksomhed over i rent tekniske baner: Forberedelse af detailplaner for forsyning, transport m.v. i en eventuel krigssituation. På dette snævre plan var komitéens virksomhed nyttig nok, men den blev aldrig hverken »the maker of policy, the centre for strategic planning, or the architect of national capability« (s. 114). Storbritanniens krigsindtræden blev bestemt af bindingerne til Frankrig, ikke af forhåndsplanlægning i C.I.D.

Begge de behandlede værker er grundige, solidt arkivbaserede fremstillinger, som efterlader indtrykket af, at de analyserede idéhistoriske og organisationshistoriske emner herefter næppe kan afløses mange nye facetter; men som i ret vidt omfang overlader ankyntningen til den bredere politiske og sociale udvikling i samtiden til læseren.

*Jørgen Sevaldsen*

*Göran Rystad: Ambiguous Imperialism: American Foreign Policy and Domestic Politics at the Turn of the Century. Lund Studies in International History 6. Scandinavian University Books, Esselte Studium, Lund 1975. 346 s. + bibliografi og index.*

Traditionelt har amerikanske historikere nærmet sig USA's udenrigspolitik omkring århundredskiftet gennem undersøgelse af motiver og interesser bag krigen mod Spanien i 1898 som førte til amerikansk kontrol med Cuba og Filippinerne. Professor ved Lunds Universitet, Göran Rystad, lister sig ind på den amerikanske imperialisme bagfra med sin præcise, velorganiserede studie af processerne bag udenrigspolitikken, det vil her sige

den politiske debat om ekspansionismens form og målsætning op til valget i 1900. Rystad vil vide, hvordan udenrigspolitikken fungerede på lokalt og føderalt plan, og hvordan valgkampen påvirkede udenrigspolitikken. I et videre perspektiv lægges der op til spørgsmålet om det amerikanske demokratis karakter: Har folkestyre og valgproces overhovedet nogen indflydelse på betingelserne for USA's udenrigspolitik?

Med udgangspunkt i et historiografisk afsnit og en analyse af argumentationsstrukturen i debatten omkring århundredskiftet bevæger bogen sig videre til en næranalyse af den puerto-ricanske toldlov som truede med at splitte det republikanske parti op til valget på spørgsmålet, om ekspansionismen skulle bæres af økonomiske særinteresser eller af idealistiske motiver. Denne trussel forfølges gennem undersøgelse på det lokalpolitiske plan i Indiana, hvor den indgik i rivaliseringen mellem statens to senatorer Charles Fairbanks og Albert Beveridge. Herefter vender bogen tilbage til det landspolitiske perspektiv og skildrer valgkampen op til konventerne; selve konventerne hvor partierne fastlagde deres strategi følges nøje, og endelig redegøres der for valgkampen og dens resultat.

Demokraterne håbede at udnytte konflikten i det republikanske parti ved at gøre imperialismen til valgets hovedspørgsmål. Partiet ville knytte linien tilbage til valgkampen i 1896 og udnytte den folkelige modstand mod trusterne som syntes i færd med at tilpasse ekspansion og forfatning til eget bedste. Samtidigt ønskede mange demokrater at finde et valgtema som kunne markere afstanden til den oplagte præsidentkandidat, William Jennings Bryan, som på sin side kæmpede for at bevare sølvmonntning i centrum af agitationen. Det lykkedes imidlertid republikanerne at overtrumfe imperialismetemaet med deres eget velstands-tema, der blev valgets væsentligste anliggende for et betydeligt flertal af vælgerne.

Rystad lægger ikke skjul på at territoriell kolonialisme var et historisk kadaver i 1900. Erhvervslivet havde hurtigt forstået, at omkostningerne var for store og fordelene ubetydelige i sammenligning med kommerciel ekspansion. Men Rystad peger samtidigt på at de demokratiske processer spillede en væsentlig rolle. Som folkeligt, politisk fænomen svækkedes kolonialismen afgørende af at blive presset gennem den amerikanske valgkampes pølsemaskine. Selvom det antiimperialistiske parti tabte kampen, blev republikanerne tvunget til at forsvare deres udenrigspolitik med henvisning til humanitært og idealistisk ansvar for tilbagestående folkeslag. Den filippinske opstand blotlagde denne argumentations svagheder.

Undersøgelsens væsentligste styrke er nok evnen til at analysere kolonialismens pyrrhussejr i 1900 med en opfindsom udnyttelse af et usædvanligt bredt metodisk register. Dermed betegner bogen et inspirerende nybrud inden for en side af den forskning som sigter mod at konkretisere sammenhængen mellem amerikansk inden- og udenrigshistorie.

*Niels Thorsen*

*Patrick Devlin: Too Proud to Fight. Woodrow Wilson's Neutrality. Oxford University Press, London, 1974. 731 s. £ 9.75.*

Litteraturen om U.S.A.s neutralitetspolitik fra 1914-1917 fylder allerede adskillige hylde-meter. Den engelske højesteretsdommer, Lord Patrick Devlin, har med denne bog på 731 sider øget rækkerne med endnu et vægtigt bind.

Lord Devlin har gennem mere end 20 år samlet materialet til sin bog. Han er ikke dykket ned i arkiverne for at fremdrage nye kilder. Fremstillingen bygger på det kendte trykte materiale og solidt forankret til kendsgerningerne i Arthur Links store Wilson biografi. Ved bearbejdelsen og tolkningen af disse værker har han imidlertid draget